

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ШЛЯХИ СТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ ГАЛУЗІ М'ЯСНОГО ВІВЧАРСТВА

П. Г. Жарук, кандидат с.-г. наук

ORCID: 0000-0001-6879-4634

Л. В. Жарук, кандидат економічних наук

ORCID: 0000-0002-0836-7400

Інститут тваринництва степових районів імені М. Ф. Іванова
«Асканія-Нова» - Національний науковий селекційно-генетичний
центр з вівчарства

вул. Соборна, 1, смт Асканія-Нова, Каховський р-н,
Херсонська обл., 75230, Україна
zharuk.lv@ukr.net

В даній роботі ми розглядаємо концептуальні питання щодо створення в Україні галузі м'ясного вівчарства з метою відродження вітчизняного вівчарства та його адаптації до ринкових вимог.

На сьогодні кон'юнктура вітчизняного та світового ринку продукції вівчарства свідчить, що найбільш ефективним напрямком розвитку галузі є виробництво ягнятини та молоді баранини.

В Україні баранина не перевищує 1% загального обсягу виробництва м'яса. На одну особу припадає 180 г баранини в рік, в той час як у Франції, Великій Британії, Австралії та Новій Зеландії цей показник становить відповідно 3,4; 5,9; 14,4 та 24,8 кг.

Україна, претендуючи на інтеграцію з Європейською спільнотою та вступ до Всесвітньої торгової організації, повинна орієнтувати вітчизняну галузь на створення м'ясного вівчарства та розвиток м'ясо-вовнового з метою забезпечення не тільки власних потреб, а й формування експортного потенціалу.

Генетичний потенціал вівчарства України представлений сімома основними породами та типами різних напрямків продуктивності: асканійською тонкорунною – вовново-м'ясного напрямку; прекос – м'ясо-вовнового; асканійською м'ясо-вовнова з п'ятьма типами; цигайською з двома типами – приазовським м'ясо-вовновим та кримським вовново-м'ясним; українською гірськокарпатською – комбінованою вовново-м'ясо-молочною; каракульською та сокільською – смушковою. Регіонами з найбільшою чисельністю овець є Одеська, Закарпатська,

Чернівецька, Херсонська, Донецька, Луганська, Вінницька та Миколаївська області.

Тварини всіх порід мають різний рівень м'ясної продуктивності, але характеризуються добрими смаковими якостями, особливо ягнятина.

Для інтенсифікації виробництва високоякісної ягнятини та молоді баранини при розведенні їх в різних регіонах найбільш придатними є дві вітчизняні породи.

Перша - асканійська м'ясо-вовнова з кросбредною вовною, яка має високий генетичний потенціал м'ясної продуктивності, особливо асканійського чорноголового та асканійського кросбредного типів. Середня жива маса баранів-плідників 120 кг, вівцематок 65 кг, молодняку при відлученні 35-40 кг, середньодобові приростив в період підсису 250-300 г, після – 150-200 г.

Друга – цигайська порода з двома внутріпородними типами, яка найбільш поширена в Україні. Генетичний потенціал продуктивності проявився на високому рівні. Жива маса баранів-плідників 110-130 кг, вівцематок 60-70 кг, молодняку при відлученні 32-40 кг, середньодобові прирости 200-250 г. Багатоплідність та виробництво м'яса на вівцематку відповідно 130-150% та 55-60 кг.

Вівці названих порід вже зайняли усталене місце в структурі виробництва тваринницької продукції різних регіонів і при створенні належних умов можуть у повній мірі реалізувати свій генетичний потенціал м'ясної продуктивності.

Основною зоною поширення м'ясного вівчарства передбачаються регіони з помірним кліматом, які менше страждають від посухи і мають більшу продуктивність природних пасовищ та наближення до великих промислових міст України.

Створення м'ясного вівчарства в Україні можливе трьома шляхами:

- створення чистопородних стад імпортованих овець та їх акліматизація до умов різних регіонів країни.
- створення нових зональних типів м'ясного напрямку продуктивності із використанням імпортованих спеціалізованих порід для відтворювального схрещування.
- вдосконалення існуючих в Україні м'ясо-вовнових порід і типів методом чистопородної селекції.

Цей процес передбачає здійснення комплексу заходів у різних напрямках діяльності. Основні з них: селекційно-племінна робота; кормовиробництво та годівля; технології виробництва продукції; наукове забезпечення.

Створення галузі м'ясного вівчарства потребує здійснення наступних організаційних заходів:

- закупку племінного матеріалу за імпортом;
- створення кріобанку сперми баранів імпортних порід;
- створення зональних племінних репродукторів і племзаводів овець м'ясних генотипів та мережі пунктів штучного осіменіння;
- проведення породного переобліку овець в зонах розміщення м'ясного вівчарства з метою визначення поголів'я придатного для відтворювального схрещування;
- створення координуючих та обслуговуючих структур.

Ключовою ланкою у створенні нової галузі є селекційно-племінна робота, спрямована на підвищення резистентності тварин, рівня м'ясної продуктивності та її якості. Враховуючи те, що вівчарство України представлено великою кількістю дрібних господарств (господарства з поголів'ям до 100 голів становлять 51,8% і лише 12,4% мають 500 овець і більше) та підсобними господарствами населення, племінну базу нового напрям необхідно створювати заново. Її організація повинна мати централізовану ієрархічну структуру, яка передбачає наявність двох категорій суб'єктів племінної справи: племінні заводи та племінні репродуктори. При цьому, на першому етапі створення галузі м'ясного вівчарства племінні заводи повинні бути державними, тільки за цієї умови вони зможуть виконувати свою основну функцію – здійснення поглибленої селекційно-племінної роботи спрямованої на створення і вдосконалення м'ясних генотипів овець, відтворення та вирощування високопродуктивного, цінного за племінними якостями молодняку, зданого прискорити процес селекції щодо створення популяції м'ясного напрямку продуктивності.

Ефективне функціонування галузі м'ясного вівчарства можливе за умови зміни традиційної технології ведення вівчарства, розрахованої на виробництво вовни. Основними елементами нової технології, які забезпечать реалізацію генетичних особливостей м'ясних овець, стануть наступні:

- технологія безвідходного вирощування молодняку в період підсису;
- інтенсивне вирощування молодняку після відлучення і реалізація його при досягненні товарних кондицій у віці 6-8 місяців;
- створення високопродуктивних культурних пасовищ та контрольоване їх використання;
- впровадження прогресивних технологій кормовиробництва, в першу чергу сіна і силосу, які забезпечать скорочення втрат кормів за рахунок збереження їх поживності при заготівлі, збереженні і підготовці їх до згодовуванні;

- запровадження інтенсивного відтворення стада, яке забезпечить використання для відтворення ярок в рік їх народження, та одержання трьох ягнень за два роки.

Наукове забезпечення створення галузі м'ясного вівчарства здійснюють ІТСП «Асканія-Нова»-ННСГЦВ та інші установи системи НААН. Головні завдання наукового супроводу, це розробка:

- державної програми створення м'ясного вівчарства в Україні, яка визначить конкретні заходи, місце виконання та виконавців, обсяги та джерела фінансування;

- планів селекційно-племінної роботи для створюваних суб'єктів племінної справи;

- маловитратних технологій одержання високоякісної баранини

- норм годівлі та структури раціоні різних статеві-вікових груп м'ясних генотипів;

- методологій створення нових та удосконалення існуючих генотипів овець

- системи оцінки племінних тварин та якості продукції;

- критеріїв оцінки та розрахунків розмірів державної підтримки на різних стадіях створення галузі м'ясного вівчарства;

Реалізація положень концепції створення м'ясного вівчарства повинна здійснюватися державними та регіональними органами влади на основі державної та регіональних програм, а також за рахунок коштів державного бюджету, які передбачають державне управління галуззю м'ясного вівчарства з регіональними структурами на місцях, які виконуватимуть наступні функції:

- проведення єдиної державної політики та надання підтримки господарствам всіх форм власності;

- випробовування та сертифікація продукції;

- вдосконалення системи оцінки та фасування продукції, її реалізацію;

- координація попиту та пропозиції на продукцію, експорту живих тварин та продуктів забою, проведення виставок т інших заходів;

- забезпечення сучасними засобами механізації процесів виробництва, підготовки до реалізації продукції, ідентифікації тварин, ветеринарне обслуговування та інше.

Таким чином, успішне створення м'ясного вівчарства залежить від розвитку всієї галузі на засадах створення матеріальної та кормової бази, збереження наявного генофонду та його вдосконалення, кадрового та наукового забезпечення, застосування цінкових, податкових, кредитних, бюджетних та інших регулюючих важелів економіки.